

14. Kulnazarova, G. *Cognitive Therapy for Children with Intellectual Disabilities: A New Look at Social Adaptation Skills and Interpersonal Relationships* / G. Kulnazarova, Zh. Namazbaeva, L. Butabayeva, L. Tulepova // *Occupational Therapy International*. – 2023. – Vol. 2023. – Article ID 6466836. – DOI: 10.1155/2023/6466836.

15. Mamerkhanova, Zh. *Development of inclusive education in the Republic of Kazakhstan: an inside view (case of the Karaganda region)* / Zh. Mamerkhanova, A. Sakayeva, K. Akhmetkarimova, D. Assakayeva, V. Bobrova // *Frontiers in Education*. – 2025. – Vol. 10. – Article 1630225. – DOI: 10.3389/feduc.2025.1630225.

МРНТИ: 14.07.07

<https://doi.org/10.51889/2960-1673.2026.86.3.009>

Шайжанова К.У.¹, Ерсұлтанқызы А.²

¹психология ғылымдарының кандидаты, доцент

²7M01906 – Арнайы педагогика: Инклюзивті білім беру мамандығының 2 курс магистранты
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

arrururai@icloud.com

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА СӨЙЛЕУ ТІЛІ ЖАЛПЫ ДАМЫМАҒАН (IV ДЕҢГЕЙ) 1-СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ӘЛЕУМЕТТІК- ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУ ЖҮЙЕСІ

Аңдатпа. Мақалада инклюзивті білім беру жағдайында сөйлеу тілі жалпы дамымағандығының IV деңгейі бар 1-сынып оқушыларына әлеуметтік-педагогикалық қолдау көрсету мәселесі қарастырылады. Зерттеудің мақсаты – оқушылардың тілдік, психологиялық және әлеуметтік ерекшеліктерін ескере отырып, қолдаудың негізгі бағыттарын анықтау. Мұғалімдердің, арнайы мамандардың және ата-аналардың өзара әрекеттесуіне, оқу тапсырмаларын бейімдеуге және балалардың қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ерекше назар аударылады. Зерттеу нәтижелері оқушылардың оқу үдерісіне қатысуын, әлеуметтік бейімделуін және сөйлеу тілін дамытуын қамтамасыз ететін кешенді қолдау жүйесінің маңыздылығын негіздеуге бағытталған.

Түйін сөздер: инклюзивті білім беру, жалпы сөйлеу тілі дамымағандығы, IV деңгей, 1-сынып оқушылары, әлеуметтік-педагогикалық қолдау, әлеуметтік бейімделу.

Шайжанова К.У.¹, Ерсұлтанқызы А.²

¹кандидат психологических наук, доцент

²магистрант 2 курса специальности 7M01906 – Специальная педагогика: Инклюзивное образование

Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

СИСТЕМА СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ УЧАЩИХСЯ 1 КЛАССА С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ IV УРОВНЯ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье рассматривается проблема социально-педагогической поддержки учащихся первого класса с общим недоразвитием речи (ОНР) IV уровня в условиях инклюзивного образования. Цель исследования – определить основные направления поддержки с учетом речевых, психологических и социальных особенностей детей. Особое

внимание уделяется взаимодействию педагогов, специалистов сопровождения и родителей, адаптации учебных заданий и развитию коммуникативных навыков учащихся. Результаты исследования направлены на обоснование необходимости комплексной системы поддержки, способствующей участию детей в учебном процессе, развитию речи и успешной социальной адаптации.

Ключевые слова: инклюзивное образование, общее недоразвитие речи, IV уровень, учащиеся первого класса, социально-педагогическая поддержка, социальная адаптация.

Shaizhanova K.U.¹, Ersultankyzy A.¹,

¹*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor*

²*2nd-year Master's student, 7M01906 – Special Pedagogy: Inclusive Education*

Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

A SYSTEM OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR FIRST-GRADE STUDENTS WITH LEVEL IV GENERAL SPEECH UNDERDEVELOPMENT IN INCLUSIVE EDUCATION

Abstract. This article examines social and pedagogical support for first-grade students with Level IV general speech underdevelopment in inclusive education settings. The study aims to identify the main areas of support, taking into account children's linguistic, psychological, and social characteristics. Particular attention is given to collaboration among teachers, support specialists, and parents, the adaptation of learning tasks, and the development of students' communication skills. The findings aim to substantiate the need for a comprehensive support system that promotes students' participation in learning, speech development, and successful social adaptation.

Keywords: inclusive education, Level IV general speech underdevelopment, first-grade students, social and pedagogical support, speech development, social adaptation.

Қысқашы. Қазіргі білім беру жүйесінде инклюзивті білім беру ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың жалпы білім беретін ортада сапалы білім алуына мүмкіндік беретін негізгі бағыттардың бірі болып отыр. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңында және мемлекеттік бағдарламалық құжаттарда әр баланың білім алу құқығы мен оның жеке мүмкіндіктеріне сай жағдай жасау қағидаты бекітілген [1]. Атап айтқанда, 2021 жылы 26 маусымда қол қойылған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң мемлекеттің ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға жалпы білім беру жүйесінде олардың жеке даму ерекшеліктерін ескере отырып білім алуы үшін жағдай жасау міндетін бекітті, ал білім беру ұйымдарына қызмет көрсету аумағында тұратын барлық балаларды, соның ішінде ерекше қажеттіліктері барларды қабылдауды міндеттеді [2].

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар арасында сөйлеу тілінің жалпы дамымауы (СТЖД) бар оқушылар едәуір үлесті құрайды. Р.Е. Левина мен Т.Б. Филичева жүйелеген жіктеме бойынша СТЖД-ның төрт деңгейі ажыратылады [3-4]. IV деңгейде сөйлеу тілі сырттай дамыған сияқты көрінгенімен, сөздік қордың шектеулілігі, грамматикалық құрылымдардың толық меңгерілмеуі, дыбыстардың анық айтылмауы, буын құрылымы бұзылған күрделі сөздерді айтудағы қиындықтар, байланыстырып сөйлеудің жеткіліксіздігі байқалады. Мұндай балалар 1-сыныпқа келгенде оқу мен жазуды меңгеруде, оқу материалын түсінуде, мұғаліммен және құрдастарымен қарым-қатынас орнатуда қиындық көреді. Нәтижесінде оқуға деген уәжі төмендеп, мінез-құлық пен эмоциялық саладағы екінші реттік ауытқулар туындауы мүмкін.

Сондықтан бұл топтағы балаларға тек логопедиялық түзету жұмысы жеткіліксіз. Оларға мектепке бейімделуін, сыныптағы әлеуметтік жағдайын, отбасымен өзара әрекетін

және педагогтер қызметінің үйлесімділігін қамтитын кешенді әлеуметтік-педагогикалық қолдау қажет.

Зерттеудің өзектілігі инклюзивті ортада 1-сынып оқушыларына арналған қолдау жүйесінің нақты моделінің жеткіліксіз әзірленуімен, сондай-ақ жалпы білім беретін мектеп мұғалімдерінің арнайы дайындығының тапшылығымен байланысты.

Зерттеу әдістері. Психологиялық, логопедиялық және педагогикалық әдебиеттерді талдау, салыстыру және жинақтау; инклюзивті білім беруге қатысты нормативтік құжаттарды зерттеу; қолдау жүйесін модельдеу. Теориялық негіз ретінде Л.С. Выготскийдің [5] баланың жақын даму аймағы туралы ілімі, Р.Е. Левина мен Т.Б. Филичеваның сөйлеу тілінің жалпы дамымауы жөніндегі тұжырымдамалары, сондай-ақ тұлғаға бағытталған және құзыреттілік тәсілдер алынды.

Эмпирикалық әдістер:

- педагогикалық бақылау (сабақтағы және үзілістегі балалардың қарым-қатынасы, сөйлеу белсенділігі, мінез-құлқы);
- сөйлеу тілін логопедиялық тексеру (дыбыс айту, сөздік қор, грамматикалық құрылым, байланыстырып сөйлеу);
- мұғалімдермен, логопедпен, психологпен және ата-аналармен әңгімелесу, сауалнама;
- сыныптағы балалардың әлеуметтік жағдайын анықтайтын әдістемелер (әлеуметтік жағдайды бағалау, бейімделу деңгейін анықтайтын бақылау картасы);

Зерттеу базасы: Алматы қаласы, Ауезов ауданы, 173 мектеп лицей, 202 мектеп гимназия. Қатысушылар: СТЖД (IV деңгей) диагнозы бар 22 оқушы, сынып мұғалімдері, мамандар (логопед, психолог, әлеуметтік педагог) және ата-аналар. Зерттеу барысы төрт кезеңнен тұрды: теориялық талдау; диагностикалық кезең; қолдау жүйесін модельдеу; нәтижелерді қорытындылау және тиімділік өлшемдерін айқындау (1-сурет).

Оқу жылы бойы қайталанатын цикл (бастапқы, аралық, қорытынды диагностика)

1-сурет. Әлеуметтік-педагогикалық қолдау жүйесін жүзеге асыру циклі

Зерттеудің анықтау кезеңінде инклюзивті білім беру жағдайында жалпы сөйлеу тілі дамымағандығының (СТЖД) IV деңгейі бар 1-сынып оқушыларының тілдік, оқу-танымдық, психологиялық және әлеуметтік ерекшеліктерін анықтау мақсатында диагностикалық зерттеу жүргізілді. Зерттеуге барлығы 22 оқушы қатысты. Диагностикалық талдау барысында балалардың белсенді сөздік қорды қолдану мүмкіндіктері, грамматикалық құрылымдарды меңгеруі, байланыстырып сөйлеуі, оқу тапсырмаларын орындауы, қарым-қатынасқа түсуі және әлеуметтік ортаға бейімделуі ескерілді. Алынған мәліметтерді жүйелеу және оқушыларға қажетті әлеуметтік-педагогикалық қолдау бағыттарын анықтау мақсатында олардың даму ерекшеліктерін үш деңгейге бөлу ұсынылды: жоғары, орта және

төмен. Деңгейлер оқушылардың сөйлеу мүмкіндіктері мен оқу және әлеуметтік ортадағы қолдау қажеттіліктерін кешенді бағалауға негізделуі тиіс.

1-кесте. Оқушылардың даму деңгейлері және әлеуметтік-педагогикалық қолдау қажеттіліктері

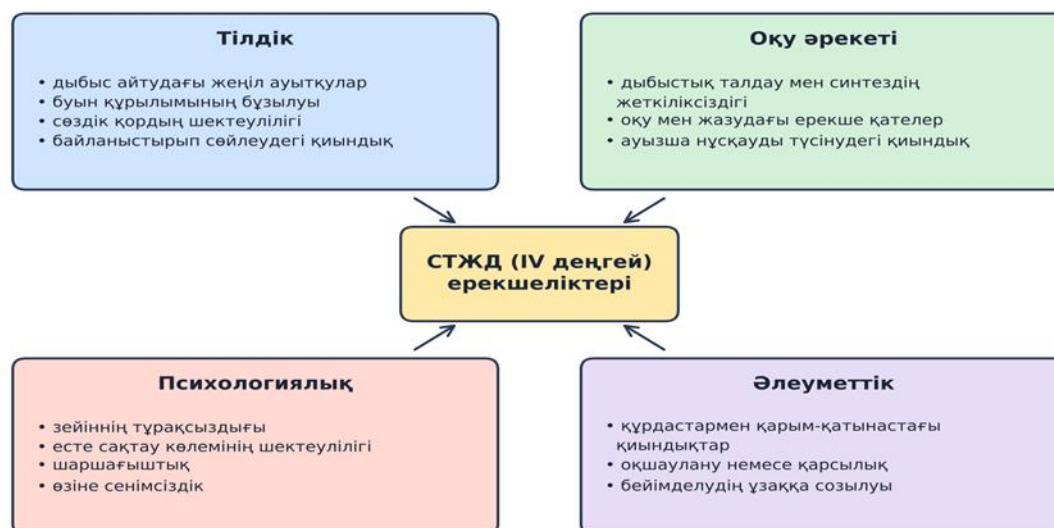
Деңгей	Оқушы саны	Үлесі	Сипаттамасы және қолдау бағыттары
Жоғары	4	18,2%	Сөйлеу және қарым-қатынас дағдылары салыстырмалы түрде жақсы қалыптасқан. Сөздік қорды кеңейту, байланыстырып сөйлеуді жетілдіру және сыныптағы бірлескен әрекетке қатысуын қолдау қажет.
Орта	12	54,5%	Сөздерді белсенді қолдануда, грамматикалық құрылымдарды меңгеруде және өз ойын жүйелі жеткізуде қиындықтар болуы мүмкін. Логопедиялық сабақтар, көрнекілікке негізделген тапсырмалар, мұғалімнің сараланған көмегі және ата-анамен бірлескен жұмыс ұсынылады.
Төмен	6	27,3%	Сөздік қорды қолдану, нұсқауларды түсіну, сөйлем құрастыру және әлеуметтік қарым-қатынасқа қатысу кезінде қосымша көмек қажет болуы мүмкін. Жеке қолдау бағдарламасы, тұрақты қайталау, визуалды тіректер, логопед пен педагог-психологтың өзара әрекеті маңызды.
Барлығы	22	100%	Әлеуметтік-педагогикалық қолдауды оқушының жеке қажеттілігіне сәйкес ұйымдастыру.

Зерттеу нәтижелерін талдау. Кестеде ұсынылған шартты деректерге сәйкес, орта деңгейдегі оқушылар саны 12 баланы немесе жалпы топтың 54,5%-ын құрайды. Бұл топтағы балаларға оқу үдерісінде сөйлеу тапсырмаларын орындау, сөздік қорды белсенді пайдалану, грамматикалық құрылымдарды меңгеру және байланыстырып сөйлеу дағдыларын қалыптастыру бойынша жүйелі қолдау қажет болуы мүмкін. Осыған байланысты сынып мұғалімі мен логопедтің бірлескен жұмысын ұйымдастыру, оқу материалдарын тілдік мүмкіндіктерге сәйкес бейімдеу және тапсырмаларды кезең-кезеңімен күрделендіру маңызды. Төмен деңгейге жатқызылған 6 оқушының үлесі 27,3%-ды құрайды. Бұл топтағы балаларға жеке қолдау тәсілдерін қолдану, ауызша нұсқауларды қысқа әрі түсінікті беру, суреттер мен сызбаларға сүйену, сөздерді қайталап қолдануға мүмкіндік жасау және оқу әрекетіне біртіндеп қатыстыру ұсынылады. Сонымен қатар педагог-психологтың, логопедтің, сынып мұғалімінің және ата-ананың өзара байланысы баланың қарым-қатынас дағдыларын дамытуға және сынып ұжымына бейімделуіне жағдай жасайды. Жоғары деңгейге жатқызылған 4 оқушының үлесі 18,2%-ды құрайды. Бұл оқушылардың сөйлеу және оқу мүмкіндіктері салыстырмалы түрде жақсы болғанымен, олардың жеке ерекшеліктерін ескеру қажет. Оларға сөздік қорды кеңейту, өз ойын толық жеткізу, жұптық және топтық жұмыстарға қатысу, құрдастарымен ынтымақтастық орнату дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалар берілуі мүмкін. Жалпы алғанда, ұсынылған үлгіде орта және төмен деңгейлерге жатқызылған оқушылардың жиынтық үлесі 81,8%-ды құрайды. Бұл әлеуметтік-педагогикалық қолдауды тек сөйлеу тілін түзетумен шектемей, оқушының оқу әрекетіне қатысуын, қарым-қатынасын, эмоционалдық жай-күйін және әлеуметтік бейімделуін де қамтитын кешенді жүйе ретінде ұйымдастырудың маңыздылығын көрсетеді.

1. IV деңгейдегі СТЖД бар 1-сынып оқушыларының ерекшеліктері

Ғылыми әдебиеттерді талдау нәтижесінде бұл топтағы балалардың тілдік, оқу әрекетіне, психологиялық және әлеуметтік ерекшеліктері анықталды (2-сурет).

- **Тілдік ерекшеліктер:** дыбыстардың айтылуындағы жеңіл ауытқулар, әсіресе ұқсас дыбыстарды ажыратудағы қиындықтар; сөздің буындық құрылымының бұзылуы; сөздік қордың жеткіліксіздігі; сөз тіркестері мен жалғауларды қолдануда қателіктер; байланыстырып айтып беруде логикалық реттіліктің бұзылуы.
- **Оқу әрекетіндегі қиындықтар:** дыбыстық талдау мен синтездің жеткіліксіз қалыптасуы, нәтижесінде оқу мен жазуда ерекше қателердің (дисграфия, дислексия белгілері) пайда болуы; ауызша нұсқауды түсінудегі қиындықтар.
- **Психологиялық ерекшеліктер:** зейіннің тұрақсыздығы, есте сақтау көлемінің шектеулілігі, шаршағыштық, өзіне сенімсіздік, сөйлеуден қысылу.
- **Әлеуметтік ерекшеліктер:** құрдастарымен қарым-қатынастағы икемсіздік, оқшаулану немесе керісінше мінез-құлықтағы қарсылық белгілері, жаңа мектеп ортасына бейімделудің ұзаққа созылуы.

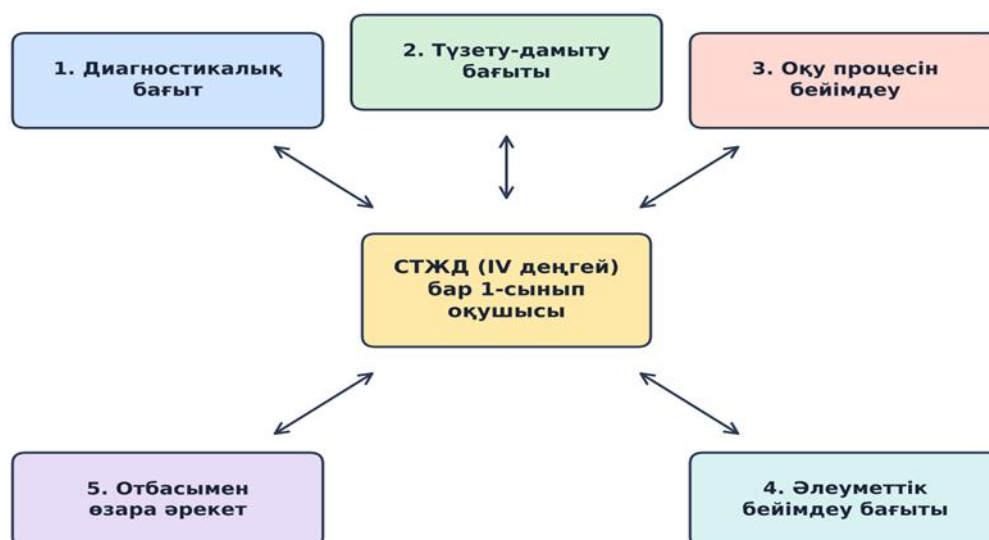

2-сурет. IV деңгейдегі СТЖД бар 1-сынып оқушыларының ерекшеліктері

Осылайша, СТЖД-ның IV деңгейі «жеңіл» болып саналғанымен, 1-сыныптағы оқу мен әлеуметтік бейімделуге айтарлықтай әсер етеді.

2. Әлеуметтік-педагогикалық қолдау жүйесінің құрылымы

Зерттеу негізінде қолдау жүйесі өзара байланысты бес құрамдас бөліктен тұратын модель ретінде ұсынылады (3-сурет).

3-сурет. Әлеуметтік-педагогикалық қолдау жүйесінің моделі

1) Диагностикалық бағыт. Оқу жылының басында баланың сөйлеу тілін, танымдық және эмоциялық-әлеуметтік жағдайын кешенді зерттеу; жеке қолдау картасын жасау. Диагностика оқу жылының ортасында және соңында қайталанады.

2) Түзету-дамыту бағыты. Логопедтің жүйелі жұмысы (дыбыс айтуды түзету, фонематикалық қабылдауды дамыту, сөздік қорды байыту, байланыстырып сөйлеуді қалыптастыру) және психологтың танымдық процестерді, эмоциялық тұрақтылықты дамытуға бағытталған жұмысы.

3) Оқу процесін бейімдеу. Мұғалім сабақта нұсқауды қысқа әрі нақты береді, көрнекілікті, схемалар мен таяныш белгілерді кеңінен пайдаланады, тапсырмаларды сатылап ұсынады, жауап беруге қосымша уақыт береді, бағалауда баланың жеке жетістігін негізге алады. Қажет болған жағдайда жеке білім беру траекториясы құрылады.

4) Әлеуметтік бейімдеу бағыты. Әлеуметтік педагог пен психолог сыныпта достық, өзара құрмет атмосферасын қалыптастырады: топтық ойындар, жұптық және шағын топтағы жұмыс, рөлдік ойындар, тренингтер өткізеді. Бұл баланың қарым-қатынас дағдыларын дамытып, сөйлеуден қорқуын азайтады. Сыныптастармен инклюзивті құндылықтар бойынша тәрбиелік жұмыс жүргізіледі.

5) Отбасымен өзара әрекет. Ата-аналарға кеңес беру, үйде орындалатын логопедиялық тапсырмалар мен ойындарды ұсыну, ата-аналар мен мамандардың тұрақты кері байланысы. Отбасының қатысуы түзету жұмысының нәтижесін айтарлықтай арттырады.

Қолдау жүйесінің бағыттары, мазмұны және жауапты мамандары 1-кестеде жинақталған.

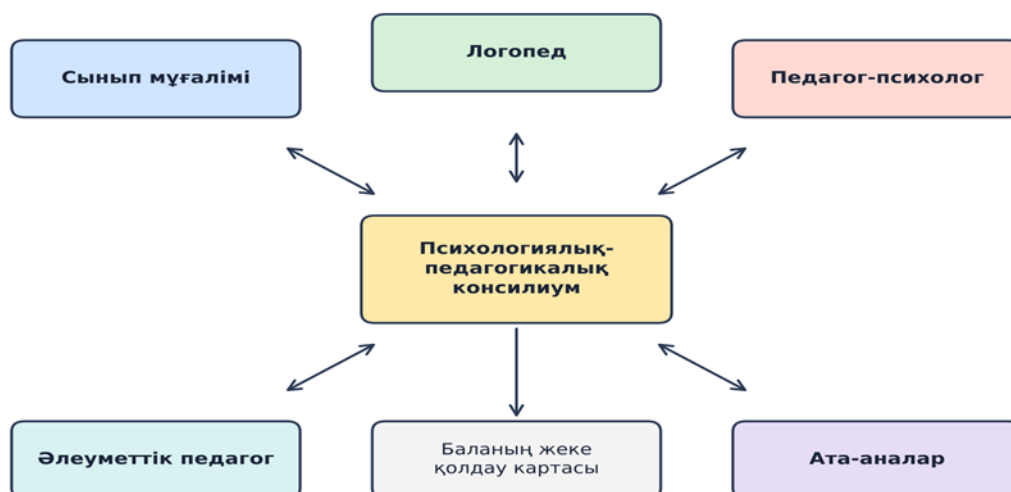
1-кесте. Қолдау жүйесінің бағыттары

Бағыт	Негізгі мазмұны	Жауапты мамандар
Диагностикалық	Сөйлеу тілі, танымдық және эмоциялық-әлеуметтік жағдайды зерттеу; жеке қолдау картасы	Логопед, психолог, сынып мұғалімі
Түзету-дамыту	Дыбыс айту, фонематикалық қабылдау, сөздік қор, байланыстырып сөйлеу; танымдық процестерді дамыту	Логопед, психолог
Оқу процесін бейімдеу	Қысқа нұсқаулар, көрнекілік, сатылап берілетін тапсырмалар, жеке	Сынып мұғалімі

Бағыт	Негізгі мазмұны	Жауапты мамандар
	траектория	
Әлеуметтік бейімдеу	Топтық ойындар, рөлдік ойындар, тренингтер, инклюзивті құндылықтарды қалыптастыру	Әлеуметтік педагог, психолог
Отбасымен өзара әрекет	Кеңес беру, үйдегі тапсырмалар, кері байланыс	Барлық мамандар, ата-аналар

3. Мамандардың өзара әрекеті

Жүйенің тиімділігі мамандардың келісілген жұмысына байланысты. Психологиялық-педагогикалық консилиум баланың жеке даму картасын бекітеді, қолдау шараларын үйлестіреді және нәтижелерді мерзімді бағалайды. Сынып мұғалімі, логопед, психолог, әлеуметтік педагог және ата-ана бірыңғай мақсатқа бағытталған команда ретінде жұмыс істейді (4-сурет).

4-сурет. Мамандардың өзара әрекеті схемасы

4. Тиімділік өлшемдері

Қолдау жүйесінің тиімділігін келесі көрсеткіштер бойынша бағалауға болады:

- сөйлеу тілі көрсеткіштерінің оң динамикасы (дыбыс айту, сөздік қор, байланыстырып сөйлеу);
- оқу, жазу және оқу бағдарламасын меңгеру сапасы;
- мектепке бейімделу деңгейі, оқуға деген уәж;
- сыныптағы әлеуметтік жағдайдың жақсаруы, құрдастарымен қарым-қатынастың тұрақтылығы;
- ата-аналардың қанағаттануы және өзара әрекет белсенділігі.

Қорытынды. Қорытындылай келе, инклюзивті білім беру жағдайында СТЖД IV деңгейі бар 1-сынып оқушыларына әлеуметтік-педагогикалық қолдау көрсету оқушының жеке білім беру қажеттіліктерін анықтауға, мұғалімдер мен арнайы мамандардың өзара әрекетін үйлестіруге, отбасымен серіктестік орнатуға және оқу ортасын бейімдеуге негізделуі тиіс. Қолдаудың тиімділігі оқушының сөздік қорының дамуы, оқу тапсырмаларына қатысуы, қарым-қатынас дағдылары және сынып ортасына бейімделуі арқылы бағалануы мүмкін. Зерттеу нәтижесінде инклюзивті білім беру жағдайында сөйлеу тілі жалпы дамымаған (IV деңгей) 1-сынып оқушыларына арналған әлеуметтік-педагогикалық қолдау жүйесінің мазмұны мен құрылымы негізделді. Мынадай тұжырымдар жасалды:

1. IV деңгейдегі СТЖД бар балалардың тілдік кемшіліктері жеңіл болып көрінгенімен, олар оқу әрекеті мен әлеуметтік бейімделуге елеулі әсер етеді, сондықтан 1-сыныптан бастап жүйелі қолдау қажет.
2. Қолдау жүйесі диагностикалық, түзету-дамыту, оқу процесін бейімдеу, әлеуметтік бейімдеу және отбасымен өзара әрекет бағыттарын біріктіргенде тиімді болады.
3. Нәтиженің басты шарты – мұғалім, логопед, психолог, әлеуметтік педагог және ата-аналар қызметінің үйлестірілуі.
4. Жалпы білім беретін мектеп мұғалімдерінің арнайы әдістемелік дайындығы мен мамандармен тұрақты ынтымақтастығы инклюзивті ортаның сапасын арттырады.

Болашақта ұсынылған модельді мектеп тәжірибесінде сынақтан өткізіп, оның тиімділігін эксперимент арқылы сандық түрде дәлелдеу зерттеудің келесі бағыты болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, 2007 ж. (өзгерістер мен толықтырулармен).
2. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы 2021 жылғы 26 маусымдағы Заңы.
3. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 1999.
4. Левина Р.Е. Основы теории и практики логопедии. – М.: Просвещение, 1968.
5. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А., Чиркина Г.В. Основы логопедии. – М.: Просвещение, 1989.
6. Филичева Т.Б., Чиркина Г.В. Подготовка к школе детей с общим недоразвитием речи. – М.: Айрис-пресс, 2004.
7. Малофеев Н.Н. Специальное образование в меняющемся мире. – М.: Просвещение, 2010.
8. Барсукова Л.А., Румега Н.А., Земская Н.Е. Логопедия для учителей, психологов, родителей. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2010. – 316 с.
9. Нарушения письменной речи у младших школьников: пособие / авт.-сост. И.А. Поварова, В.А. Гончарова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 220 с.
10. Парамонова Л.Г. Воспитание связной речи у детей: методическое пособие. – СПб.: ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2011. – 174 с.